

Nr 40.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.; given Stockholms slott den 15 januari 1937.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över social-ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1. Lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. samt
2. Lag angående ändrad lydelse av 19 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

För tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlossningshjälp skall riket vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med minst en fast anställd distriktsbarnmorska. Distriktsindelningen fastställas av medicinalstyrelsen, som därjämte efter förslag av barnmorskestyrelsen, varom i 2 § förmäles, bestämmer antalet distriktsbarnmorskor för varje distrikt.

Utan hinder av vad i denna lag stadgas äger medicinalstyrelsen att för stad, som ej deltagar i landsting, medgiva, att staden må undantagas från distriktsindelningen, under villkor att staden träffar avtal med tillräckligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorska enligt denna lag åliggande uppgifter utan annan ersättning av den vårdade än för kostnad, som avses i 6 §.

2 §.

1 mom. Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall, på landstingets eller stadens bekostnad, finnas en barnmorskestyrelse, vilken skall hava till uppgift att handlägga ärenden rörande barnmorskeväsendet inom landstingsområdet eller staden.

Barnmorskestyrelse inom landstingsområde skall bestå av förste provinsialläkaren eller dennes ställföreträdare som ordförande samt två av landstinget för fyra år i sänder valda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter.

Beträffande stad, som nyss nämnts, skall styrelsen bestå av vederbörande förste stadsläkare eller dennes ställföreträdare som ordförande samt två av stadsfullmäktige för fyra år i sänder valda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter. På framställning av sådan stad äger Kungl. Maj:t medgiva den ändring av styrelsens sammansättning, som kan finnas påkallad.

2 mom. Där landsting finner sådant lämpligt, må landstinget besluta, att barnmorskestyrelsen skall utgöras av landstingets förvaltningsutskott eller viss avdelning därav. Utgöres barnmorskestyrelsen av förvaltnings-

utskottet eller avdelning därav, skall förste provinsialläkaren i länet kallas till sådant utskottets eller avdelningens sammanträde, vid vilket ärende angående barnbördsvård är avsett att förekomma; och äger förste provinsialläkaren rätt att vid handläggningen av sådant ärende deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

3 mom. Närmare bestämmelser om barnmorskestyrelsernas verksamhet utfärdas av Kungl. Maj:t.

3 §.

Distriktsbarnmorska förordnas av barnmorskestyrelsen tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid.

4 §.

Det åligger distriktsbarnmorska att inom det eller de distrikt, som barnmorskestyrelsen bestämmer, utan annan ersättning av den vårdade än i 6 § sägs lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlösts i hemmet. Därjämte är distriktsbarnmorska skyldig att utan särskild ersättning efter anvisning av barnmorskestyrelsen tjänstgöra å förlossningsanstalt, som drives av landsting eller stad, som ej deltagit i landsting.

5 §.

1 mom. Distriktsbarnmorska skall åtnjuta dels kontant lön av minst ettusenfemhundra kronor för år jämte tre ålderstillägg, vardera å etthundra kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring, dels ock kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Bostaden skall omfatta minst ett rum och kök jämte nödiga uthus ävensom, där hinder härför icke möter, särskilt rum för mottagning.

Utöver sålunda stadgad kontant lön äger distriktsbarnmorska, som under loppet av ett kalenderår biträtt vid mer än tjugufem förlossningar i hemmet eller å förlossningsanstalt, vilken drives av landsting eller stad, som ej deltagit i landsting, åtnjuta lönetillägg med tio kronor för varje sådan förlossning utöver tjugufem, dock högst med trehundra kronor för kalenderår.

Distriktsbarnmorska skall tillika kostnadsfritt erhålla alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar varjämte, där så lämpligen kan ske, fri telefon skall beredas henne.

Distriktsbarnmorska äger rätt att åtnjuta semester under sammanlagt trettio dagar årligen på tid, som barnmorskestyrelsen bestämmer.

2 mom. Fråga angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmåner ävensom rörande ersättning för sådan förmån skall i händelse av tvist hänskjutas till medicinalstyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut. Dylikt beslut må ej överklagas.

3 mom. För kostnader i anledning av färd från bostadsorten till annan tjänstgöringsort och åter eller mellan två dylika tjänstgöringsorter skall

distriktsbarnmorska erhålla ersättning efter vad som föreskrives i gällande resereglemente beträffande rese- och traktamentsklass III F.

6 §.

Då distriktsbarnmorska för förrättning i barnaföderskas hem måst företaga färd, som överstigit två kilometer, är hon berättigad att av den vårdade erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnaden enligt taxa, som fastställles av medicinalstyrelsen.

Twist rörande resekostnad som nu sagts skall hänskjutas till barnmorskestyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut. Dylikt beslut må ej överklagas.

7 §.

De till distriktsbarnmorska jämlikt 5 § 1 mom. första och andra styckena utgående avlöningsförmåner bestridas, med åtnjutande av bidrag, varom i 8 § sägs, av vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Av landstinget eller staden tillhandahållas jämväl i 5 § 1 mom. tredje stycket omförmälda förbrukningsartiklar och telefon samt bestrides i 5 § 3 mom. angiven ersättning.

8 §.

Till distriktsbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med ettusenfemhundra kronor jämte belopp, motsvarande dels till henne utgående ålders-tillägg, dels ock det särskilda lönetillägg, varom förmåles i 5 § 1 mom. andra stycket.

9 §.

Inom varje landstingsområde skall finnas en eller flera reservbarnmorskor. Antalet bestämmes av medicinalstyrelsen efter förslag av barnmorskestyrelsen.

Då medicinalstyrelsen så prövar nödigt, skall vad i första stycket sägs gälla även beträffande stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting.

Reservbarnmorskorna skola fullgöra distriktsbarnmorskornas åligganden, då dessa åtnjuta semester eller eljest förfall för dem föreligger, och skola i övrigt vara skyldiga tjänstgöra inom förlossningsvården efter anvisning av barnmorskestyrelsen.

10 §.

Vad i 3—8 §§ sägs beträffande distriktsbarnmorska skall i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om reservbarnmorska.

11 §.

Under tid, då reservbarnmorska tjänstgör å annan ort än den, där hon är bosatt, skall hon förses med möblerat rum jämte värme och lyse. När dylik tjänstgöring avser fullgörande av distriktsbarnmorskas åligganden under det denna åtnjuter semester eller eljest förfall för henne föreligger,

skall nämnda rum med värme och lyse tillhandahållas av distriktsbarnmorskan; i övriga fall åligger det vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, att låta förse reservbarnmorskan med nämnda förmåner.

Denna lag, varigenom lagen den 28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. upphäves, träder i kraft den 1 januari 1938.

Härvid skola gälla följande

Övergångsbestämmelser.

1:o) Bestämmelserna i 2 § skola äga tillämpning från och med den 1 juli 1937. Vad i 1 mom. av samma paragraf stadgas angående val av ledamöter och suppleanter i barnmorskestyrelse skall dock icke föranleda rubbning i beståndet av sådant val, som företagits före sagda dag.

2:o) Beträffande reservbarnmorska, som antagits före den 1 januari 1937, skall — i stället för vad som stadgas i 10 §, jämförd med 5 § 1 mom. första och andra styckena samt 7 och 8 §§ — gälla, att sådan barnmorska skall av vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, åtnjuta kontant lön av minst ettusen kronor för år ävensom, då hon tjänstgör såsom distriktsbarnmorska, särskild ersättning härför, beräknad efter sexhundra kronor för år; och skall till nämnda årliga avlöning bidrag av statsmedel utgå med ettusen kronor jämte belopp, motsvarande särskild tjänstgöringsersättning.

3:o) Distriktsbarnmorska, som enligt medicinalstyrelsens medgivande biträder i statsunderstödd förebyggande barnavårdsverksamhet, skall för sådant biträde uppbära särskild ersättning, beräknad efter trehundra kronor för år; dock att sådan ersättning och i 5 § 1 mom. andra stycket omförmält lönetillägg icke må sammanlagt uppgå till mer än trehundra kronor för år. Ersättning, som nu nämnts, skall gäldas helt med bidrag av statsmedel.

4:o) Där inom område, som enligt av medicinalstyrelsen jämlikt 1 § fastställd distriktsindelning skall utgöra ett barnmorskedistrikt, vid tiden för lagens ikraftträdande finnes en eller flera barnmorskor, som äro fast anställda av kommun eller kommuner enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, skall detta icke utgöra hinder för anställande av distriktsbarnmorska för området. Har enligt lagen den 13 juni 1908 anställd barnmorska åtagit sig att inom sitt område utan annan ersättning av den vårdade än för kostnad, som avses i 6 §, lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlösts i hemmet, skall emellertid från distriktsbarnmorskans verksamhet undantagas barnmorskehjälp inom sistnämnda område.

5:o) Av kommun eller kommuner anställd barnmorska, som under punkt 4:o sägs, skall åtnjuta dels henne jämlikt hittills gällande lag från vederbörande kommun eller kommuner tillkommande löneförmåner, dels ock, därest hon iklätt sig åtagande, varom i nämnda punkt förmäles, och tillika förbundit sig att avgå från sin befattning vid uppnådda femtiofem levnadsår, ett lönetillskott av fyrahundra kronor om året jämte ersättning enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa för lämnad vård; skoland e nämnda lönetillskott och ersättning gäldas helt med bidrag av statsmedel.

Förslag
till
Lag

angående ändrad lydelse av 19 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Härigenom förordnas, att 19 § epidemilagen den 19 juni 1919 skall er-
hålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

19 §.

Förvaltningen av — — — tillsatt epideminämnd.

Sådan epideminämnd — — — antal suppleanter.

Där landsting finner sådant lämpligt, må landstinget besluta, att epidemi-
nämnden skall utgöras av landstingets förvaltningsutskott eller viss avdelning
därav. Utgöres epideminämnden av förvaltningsutskottet eller avdelning
därav, skall förste provinsialläkaren i länet kallas till sådant utskottets eller
avdelningens sammanträde, vid vilket ärende angående epidemivård är avsett
att förekomma; och äger förste provinsialläkaren rätt att vid handläggningen
av sådant ärende deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få
sin mening antecknad till protokollet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 15 januari 1937.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anmäler frågor angående lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. ävensom angående ändrad lydelse av 19 § epidemilagen den 19 juni 1919 samt anför:

Nyss har jag hemställt, att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga proposition angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård. Såsom jag därvid framhållit, förutsätter den föreslagna organisationen, att 1919 års lag om distriktsbarnmorskor m. m. i väsentliga delar ändras. Jag anser mig under dessa förhållanden böra framlägga förslag till en helt ny lag i ämnet. Då emellertid detta förslag i en punkt, avseende den lokala administrationens tillgodoseende, ansluter sig till en anordning, som ifrågasatts böra äga fakultativ tillämpning även i fråga om epidemivården, har jag ansett mig böra avhandla dessa spörsmål i ett sammanhang och därvid, med hänsyn till att sistberörda fråga varit underkastad särskild remissbehandling, funnit mig böra först uppmärksamma denna.

**Överflyttning av epideminämnd eller barnmorskestyrelse åliggande
uppgifter å landstings förvaltningsutskott.**

Gällande bestämmelser.

Enligt 39 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting skall landstinget å lagtima möte för tiden intill slutet av nästa lagtima möte utse ett förvaltningsutskott.

Förvaltningsutskottet tillkommer, bland annat, att handhava landstingets penningväsende, att hava överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelsers eller personers ekonomiska förvaltning och därjämte utöva den befattning med förvaltningen av landstingets anstalter och inrättningar, som enligt lag eller författning ankommer å förvaltningsutskottet, att avgiva förslag till inkomst- och utgiftsstat för landstinget samt att, i den mån annorlunda icke genom lag eller författning eller landstingets beslut föreskrives, verkställa beredning av övriga på landstingets handläggning ankommande ärenden.

Enligt 40 § första stycket antager landstinget reglemente för förvaltningsutskottet. I reglementet bestämmer landstinget det antal ledamöter jämte suppleanter för dem, varav utskottet skall vara sammansatt; dock må antalet ledamöter icke vara under fem eller över femton och antalet suppleanter icke utgöra mindre än hälften av ledamöternas antal.

Val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet kan enligt 32 § ske enligt den proportionella valmetoden, om yrkande härom framställs av på visst sätt bestämt antal landstingsmän.

I reglementet för förvaltningsutskottet äger landstinget vidare enligt 40 § andra stycket bestämma, huruvida och i vilken omfattning de utskottet tillkommande bestyren skola fördelas å två eller flera särskilda avdelningar av utskottet. Där utskottet skall vara uppdelat på avdelningar, äger landstinget i reglementet föreskriva, att dessa avdelningar skola av landstinget utses genom särskilda val.

Enligt 1 § första stycket av *lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus* åligger det landsting och stad, som ej deltagar i landsting, att för dem, som hava sin vistelseort eller hemort inom landstingsområdet eller staden, ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada och kroppsfel, i den mån icke annan drager försorg om sådan vård. I enahanda ordning bör anstaltsvård vid barnsbörd ombesörjas. I tredje stycket av 1 § göres från huvudregeln det undantag, att vad i lagen stadgas icke skall gälla anstaltsvård, varom föreskrifter finnas meddelade i epidemilagen, samt ej heller anstaltsvård för sinnessjuka, sinnesslöa, fallandesjuka, kroniskt kroppssjuka eller konvalescenter.

I 3 § finnas bestämmelser om förvaltningsutskottets åligganden, i egen-skap av en landstingets sjukhusberedning, utöver den i lagen om landsting stadgade skyldigheten att för behandling i landstinget förbereda och i övrigt taga befattning med frågor rörande sjukhusväsendet. Vad som i paragrafen stadgats om förvaltningsutskottet skall, om detta är uppdelat på avdelningar, tillämpas å vederbörande avdelning av utskottet, i den mån ej enligt utskottets reglemente behandling av utskottet samfällt skall äga rum.

Sjukhus skall enligt 8 § förvaltas av en direktion, vilken utses av den — landsting eller kommun — som driver sjukhuset. Landsting äger besluta, att gemensam direktion skall finnas för flera sjukhus, för vilkas driftkostnad landstinget i sista hand helt ansvarar.

Beträffande epidemisjukvården gälla särskilda regler, upptagna i *epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443)*. För ordnande av allmänna sjukvården vid smittsamma sjukdomar skall enligt 16 § varje landstingsområde utgöra ett epidemidistrikt. Stad, som icke deltagar i landsting, utgör eget epidemidistrikt. Slutligen äger Konungen för särskilt fall medgiva, att stad, som deltagar i landsting, må utgöra eget epidemidistrikt. Handhavandet av epidemidistriktets angelägenheter tillkommer (17 §) i stad, som utgör eget epidemidistrikt, stadsfullmäktige samt å annan ort landstinget. Varje epidemidistrikt skall äga tillgång till epidemisjukhus (18 §). Förvaltningen av epidemisjukhus tillkommer enligt 19 § i stad, som utgör eget epidemidistrikt, hälsovårdsnämnden, och å annan ort en för epidemidistriktet tillsatt epideminämnd. Sådan epideminämnd skall bestå av förste provinsialläkaren i länet som självskriven ledamot samt tre inom epidemidistriktet bosatta personer, vilka väljas av landstinget för en tid av fyra kalenderår. För de valda leda-

möterna skall landstinget för samma tid utse lika antal suppleanter. Närmare bestämmelser angående epideminämndens åligganden lämnas i 20—22 §§.

1 § *lagen den 28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.* stadgar, att riket för tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlösningshjälp skall vara indelat i barnmorskedistrikt, vart och ett med en fast anställd distriktsbarnmorska. Distriktsindelningen skall fastställas av medicinalstyrelsen. Denna styrelse äger medgiva, att stad och närbelägen mindre landskommun på vissa villkor får undantagas från distriktsindelningen. Inom varje landstingsområde och i varje stad, som ingår i distriktsindelningen men ej deltagar i landsting, skall enligt 2 §, på landstingets eller stadens bekostnad, finnas en barnmorskestyrelse. Denna skall hava till uppgift att handlägga ärenden rörande barnmorskeväsendet inom landstingsområdet eller staden. Barnmorskestyrelse inom landstingsområde skall bestå av förste provinsialläkaren eller dennes ställföreträdare som självskriven ordförande samt två av landstinget för fem år i sänder utsedda ledamöter jämte enahanda antal för samma tid utsedda suppleanter. Närmare bestämmelser i fråga om barnmorskestyrelsernas verksamhet skola enligt 2 § sista stycket i lagen utfärdas av Kungl. Maj:t. I detta avseende har utfärdats *Kungl. Maj:ts reglemente för barnmorskestyrelserna i riket den 21 november 1919 (nr 799)*.

1934 års riksdag.

Vid 1934 års riksdag hemställde herr *Källman* i motioner (I: 5 och 6), att riksdagen måtte besluta

dels att till 22 § epidemilagen föga följande bestämmelser:

»Landsting äger besluta, att förvaltningen av dess epidemisjukhus och de i denna lag för epideminämnd stadgade uppgifter må överlätas på landstingets förvaltningsutskott, eller, om sjukvårdsavdelning finnes, på denna.

Har landsting beslutat, såsom i föregående stycke sägs, är förste provinsialläkaren i länet självskriven ledamot i förvaltningsutskott eller sjukvårdsavdelning vid behandling av frågor enligt denna lag.»

dels ock att till 2 § *lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.* föga bestämmelser av följande lydelse:

»Landsting äger besluta, att dess förvaltningsutskott eller, om sjukvårdsavdelning finnes, denna skall hava skyldighet att fullgöra alla de åligganden, som enligt denna lag eljest tillkommer barnmorskestyrelse.

Har landsting beslutat, såsom i föregående stycke sägs, är förste provinsialläkaren i länet självskriven ledamot i förvaltningsutskott eller sjukvårdsavdelning vid behandling av frågor enligt denna lag.»

I sitt utlåtande nr 2 över nämnda båda och en annan likaledes av herr *Källman* väckt motion anförde *andra lagutskottet*, att enligt utskottets mening anledning syntes finnas att verkställa en utredning, huruvida landstingen alltjämt borde vara förhindrade att från epideminämnd och måhända även från barnmorskestyrelse kunna överflytta de uppgifter, som enligt gällande lag ålåg dessa, å landstingens förvaltningsutskott eller, om särskild sjuk-

vårdsavdelning funnes, å denna. Att förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning i händelse av en sådan utvidgning av verksamhetsområdet genom särskilda bestämmelser borde beredas tillfälle att i annan form än hans insättande såsom självskriven ledamot kunna tillgodogöra sig förste provinsialläkarens sakkunskap torde böra beaktas vid utredningen.

I enlighet med av utskottet därom gjord hemställan anhöll *riksdagen* i skrivelse den 14 februari 1934, nr 26, om utredning, huruvida och på vad sätt ändringar i gällande lagar och författningar borde vidtagas i syfte att bereda landsting möjlighet att från epideminämnd och måhända även från barnmorskestyrelse överflytta dem åliggande uppgifter å landstings förvaltningsutskott, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Yttranden.

Over riksdagens skrivelse hava efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i samtliga län, landstingens förvaltningsutskott och styrelsen för svenska landstingsförbundet samt, i vad skrivelsen berör epideminämnderna, av dessa och, i vad skrivelsen avser barnmorskestyrelserna, av dessa. I sistnämnda fråga har yttrande jämväl inkommit från styrelsen för svenska barnmorskeförbundet.

Jag vill till en början redogöra för det huvudsakliga innehållet i yttrandena, såvitt i dem behandlats frågan om beredande av möjlighet åt landsting att från epideminämnd överflytta dess uppgifter å landstingets förvaltningsutskott.

Den ifrågasatta reformen har *tillstyrkts* av länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, landstingens förvaltningsutskott i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt i Kalmar läns norra del, epideminämnderna i Stockholms, Södermanlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt styrelsen för svenska landstingsförbundet.

Avstyrkande yttranden hava avgivits av medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Uppsala, Kronobergs, Kalmar, Malmöhus, Örebro, Västmanlands och Gävleborgs län, landstingens förvaltningsutskott i Kronobergs, Blekinge, Örebro, Västmanlands och Gävleborgs län samt epideminämnderna i Uppsala, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län.

I övriga yttranden har *intet bestämt uttalande* gjorts vare sig för eller mot lämpligheten av den ifrågasatta åtgärden.

Rörande lämpligheten av en reform må ur de *tillstyrkande* yttrandena följande uttalanden här återgivas.

Epideminämnden i Södermanlands län, i vars yttrande *landstingets för-*

valtningsutskott och länsstyrelsen i länet instämt, har framhållit i huvudsak följande.

Under det sista decenniet hade epidemisjukvården koncentrerats till ett fåtal större sjukhus, ofta förlagda i närheten av ett lasarett. Denna förläggning hade valts dels för att epidemisjukhuset skulle draga nytta av lasarettets ekonomiavdelningar, dels ock för att lasarettet skulle kunna utnyttja de utrymmen å epidemisjukhuset, som bleve lediga vid ringa frekvens av epidemiska sjukdomar. Dylika intima förbindelser mellan lasarett och epidemisjukhusen gjorde, att de senare i flera avseenden närmast kunde betraktas som delar av de förra. Det naturliga vore därför, att de förvaltades av samma myndighet. Nu förvaltades emellertid epidemisjukhus av epideminämnd, och landstings förvaltningsutskott hade endast med lasarett att göra. För att så långt möjligt eliminera olägenheterna härav hade landstinget i Södermanlands län till ledamöter i epideminämnden utsett personer, som samtidigt vore ledamöter i förvaltningsutskottets sjukvårdsavdelning. För att ytterligare stärka enhetligheten hade nämnden och avdelningen samma ordförande samt samma föredragande och verkställande. Mera rationellt vore emellertid, att avdelningen helt övertog nämndens uppgifter. Därmed vunnes även, att vid hastigt uppblossande svårare epidemier för andra sjukvårdsändamål än epidemivård begagnade lokaler smidigt skulle kunna utrymmas för mottagande av epidemiskt sjuka samt att vid dylika tillfällen en rask mobilisering av erforderlig sjukvårdskunnig personal, i första hand från lasarett, skulle i hög grad underlättas. Även vid tillfälliga ledigheter och sjukdomsfall bland personalen vid epidemisjukhusen vore det en fördel, om ett intimt samarbete med andra sjukvårdsgrenar vore rådande. Det funnes ingen anledning befara, att förvaltningsutskottets sjukvårdsavdelning skulle med mindre nit och allvar än epideminämnden tillgodose epidemisjukvårdens intressen.

Skaraborgs läns landstings förvaltningsutskott har anfört bland annat följande.

En stor del av de ärenden, som förekomme inom epideminämnden, vore av ekonomisk art och plägade av nämnden underställas förvaltningsutskottets prövning. Nu rådande organisation medförde därför understundom icke blott för landstinget onödiga sammanträdeskostnader utan även för nämndens ledamöter betungande installationer och resor till sammanträdena, vilka vid ett genomförande av den ifrågasatta reformen icke längre skulle vara erforderliga. Med hänsyn till det ansvar, som i övrigt åvilade förvaltningsutskottet beträffande driften av landstingets sjukhus och inrättningar, syntes det oformligt och opraktiskt, att ansvaret för och driften av de inom Skaraborgs län anordnade, vid länslasarettens förlagda och till stor del gemensamt med respektive lasarett drivna epidemisjukhusen skulle i stor utsträckning åvila en fristående nämnd.

Kopparbergs läns landstings förvaltningsutskott, i vars yttrande *länsstyrelsen i länet* instämt, har uppgivit, att under de senaste åren i Kopparbergs län gång efter annan uppkommit frågor rörande användningen av nedlagda epidemisjukhus. Utan tvivel skulle handläggningen av dessa ärenden kunnat ske smidigare och snabbare, därest sjukhusberedningen fungerat jämväl som epideminämnd. Även uppgörande av epidemisjukhusens driftsstater låge nära det slags ärenden, som sjukhusberedningen i allmänhet sysslade med.

Jämtlands läns landstings förvaltningsutskott har i sitt yttrande, till vilket *länsstyrelsen i länet* anslutit sig, framhållit, att ledamöterna i förvaltnings-

utskott och epideminämnd många gånger vore samma personer, vilka med nu rådande ordning åtskilliga gånger måste använda flera dagar för sammanträden, vilket kunde undvikas, om endast förvaltningsutskott hade att handlägga hithörande ärenden. Inom Jämtlands län hade varje epidemisjukhus gemensam mathållning med intill sjukhuset liggande annan anstalt, och styrelsen för denna utgjorde i de flesta fall även styrelse för epidemisjukhuset. I frågor rörande epidemisjukvården hade styrelsen således att vända sig till epideminämnden och i övriga fall till förvaltningsutskottet. Denna dualism skulle med den ifrågasatta omorganisationen försvinna, vilket givetvis vore fördelaktigt.

Epideminämnden i Västerbottens län har uttalat huvudsakligen följande.

Inom nämnda län vore epidemivården i väsentliga avseenden sammanknuten med den allmänna sjukvården. Sålunda vore de två större epidemisjukhusen i länets två städer, vilka sjukhus vore avsedda att i huvudsak tillgodose epidemivårdsbehovet inom länets kustland, uppförda i anslutning till lasaretten och med för dessa gemensam ekonomisk förvaltning. Inom lappmarken hade epidemiydelningar inbyggts i de allmänna sjukstugor, som där i de flesta kommuner tillkommit under de senaste 10 å 15 åren, och där den ekonomiska förvaltningen vore och av praktiska skäl måste vara gemensam för de båda avdelningarna. Genomgående hade landstinget också valt samma direktioner för förvaltningen av de allmänna och de för epidemivård avsedda sjukvårdsanstalterna i de olika orterna. Det vore utan vidare klart, att det under sådana förhållanden vore förbundet med påtagliga olägenheter att epidemivården skulle sortera under en myndighet och den allmänna sjukvården under en annan. Då det icke heller funnes anledning befara, att epidemivården som sådan skulle bli sämre tillgodosedd, om den förlades under förvaltningsutskottet än om den handhades av en epideminämnd, ville epideminämnden för sin del tillstyrka förslaget om epidemivårdens överförande till förvaltningsutskottens verkställighet och förvaltning.

Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott, i vars yttrande länsstyrelsen i länet förklarat sig instämma, har efter samråd med ordföranden i länets epideminämnd framhållit följande.

1924 års landstingslagstiftning hade givit landstingens förvaltningsutskott sådan möjlighet och ställning, att de, synnerligast i förvaltningsutskott med helt anställda tjänstemän, kunde påtaga sig nya uppgifter, som tidigare omhänderhafts av andra speciella organ. Vad epideminämndens i Norrbotten verksamhet beträffade, vore byggnadsprogrammet för epidemisjukvården numera i stort sett realiserat, och epideminämndens huvudsakliga uppgift rationalisering av sjukvården samt övervakande av driften å de befintliga epidemisjukhusen. Samma förhållanden torde vara rådande även i andra län. Epidemisjukhusen inom Norrbottens län hade så gott som utan undantag förlagts antingen till andra landstinget tillhöriga sjukvårdsinrättningar eller intill med landstingsbidrag drivna kommunala sjukstugor, och hade de därvid gemensam ekonomiydelning med intilliggande sjukvårdsinrättning. Under sådana förhållanden låge det särskilt nära till hands, att även epidemisjukhusen lydde under samma centrala landstingsorgan, som omhänderhade övriga sjukvårdsanstalter, i detta fall förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning. Även måste framhållas, att den på sista tiden aktuella frågan om epidemisjukhusens användande för annat sjukvårdsändamål under tider, då de icke erfordrades för epidemiskt sjuka, skulle kunna erhålla en måhända både bättre och snabbare

lösning genom den organisationsform, som nu ifrågasatts. Det torde ej vara uteslutet, att sjuktransportväsendet, som för närvarande ej vore väl ordnat, lättare kunde lösas genom centralisering och ytterligare motivera en överflyttning.

Svenska landstingsförbundets styrelse har gjort gällande:

Landstingens förvaltningsutskott hade genom 1924 års landstingslagstiftning erhållit sådan organisation och ställning i landstingsförvaltningen, att de, synnerligast i landsting med helanställda landstingstjänstemän eller med särskilda föredragande i utskottet i fråga, kunde anses väl ägnade att påtaga sig uppgifter, som tidigare ankommit på andra, speciella organ. I den mån gällande lag medgäve, hade så också skett i stor omfattning. Sålunda fungerade förvaltningsutskottet (eller dess sjukvårdsavdelning) i flera län såsom distriktsvårdsstyrelse och i ett par län jämväl som dispensärstyrelse. I andra län hade man åstadkommit viss enhetlighet genom att utse förvaltningsutskottsledamöter till ledamöter i distriktsvårds- och dispensärstyrelser och även i epideminämnder och barnmorskestyrelser. Nära till hands låge under sådana förhållanden att genom lagändring tillmötesgå berättigade önskemål att möjliggöra för förvaltningsutskottet att handlägga jämväl epidemierenden. Förvaltningsutskottet med sin ingående erfarenhet och kunskap om sjukhusdrift lämpade sig, åtminstone inom vissa landsting, väl såsom centralt organ för epidemisjukhusen. En dylik anordning torde kunna genomföras desto lättare, som byggnadsprogrammet för epidemisjukvården numera i det närmaste vore realiserat. Det stora problemet vore fastmera nu, huru landstingen skulle kunna omändra de epidemisjukhus, som icke längre behöves för sitt ursprungliga ändamål, till anstalter av annat slag. En rationell lösning av detta spörsmål skulle givetvis underlättas, om epidemisjukhusen och de övriga sjukhusen lydde under samma centrala landstingsorgan. Även den omständigheten, att epidemisjukhusen ofta vore förlagda intill lasarett och sjukstugor samt hade gemensam ekonomiavdelning med dessa, talade för ett enhetligt centralorgan för sjukhusen. Beaktande i förevarande sammanhang förtjänade även det förhållandet, att ett dylikt gemensamt centralorgan för landstingets sjukhus underlättade genomförandet av central upphandling m. m.

Om sålunda skäl finnes, som starkt talade för att möjlighet borde beredas att till landstingets förvaltningsutskott överflytta epideminämnds åligganden, så kunde å andra sidan icke förnekas, att en dylik överflyttning i en del fall kunde vara förenad med vissa nackdelar. I de län, där landstinget i sin centralförvaltning saknade helanställda tjänstemän och hela arbetet med ärendenas förberedelse och föredragning i förvaltningsutskottet ankomme på ledamöterna, vore dessa ofta nog redan med de uppgifter, som för närvarande ålåg utskotten, så arbetstyngda, att de svårligen kunde påläggas ytterligare uppgifter. I dessa län torde därför ett bibehållande tills vidare av den nuvarande organisationen befinnas erforderligt eller lämpligt. Vid en överflyttning av epidemiiärendena till förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning torde det även bliva svårt att fullt bibehålla förste provinsialläkaren vid det inflytande i fråga om sagda vårdformer, som han nu hade och som måhända åtminstone i vissa landstingsområden kunde befinnas lämpligt och eftersträfvansvärt. Det vore sålunda tydligt, att vissa olikheter i organisation och uppfattningar kunde föranleda olika inställning till den ifrågasatta reformen. Det måste därför anses som ett oeftergivligt krav, att bestämmelserna angående överflyttning av befogenheter från epideminämnd till landstingets förvaltningsutskott erhöles allenast fakultativ karaktär. Landstingen borde sålunda åga frihet att i förevarande avseende välja den organisationsform, som i varje fall kunde befinnas mest passande. För att möjliggöra sagda överflytt-

ning av befogenheter torde ändringar böra företagas i epidemilagen samt lagen om landsting.

I de yttranden, vari reformen *avstyrkts*, hava i huvudsak följande synpunkter framhållits

Medicinalstyrelsen har ansett det vara för tillgodoseendet av epideminämndens uppgifter synnerligen angeläget, att förste provinsialläkarens sakkunskap och erfarenhet till fullo utnyttjades och komme till sin rätt. Vidare har medicinalstyrelsen, i likhet med *länsstyrelserna i Uppsala, Malmöhus och Västmanlands län* samt *epideminämnderna i Uppsala, Jönköpings, Örebro och Västmanlands län*, framhållit vikten av att en epideminämnd vore slagkraftig och kunde handla utan uppskov vid hastigt uppkommande epidemier. I detta hänseende vore de nuvarande epideminämnderna med sina färre ledamöter att föredraga framför förvaltningsutskottet. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har erinrat, att förvaltningsutskottets uppgifter i väsentlig del vore av helt annan art än de, som åvilade epideminämnden, och att utskottets medlemmar följaktligen komme att i viss utsträckning utses utan särskild hänsyn till förvaltningsuppgifter av så speciell art. *Epideminämnden i Uppsala län* har yttrat, att förste provinsialläkarens tid kanske skulle tagas i anspråk i onödigt hög grad, därest han nödgades övervara sammanträden med förvaltningsutskottet, vilka måhända till större delen upptoges av ärenden, som icke berörde hans verksamhetsfält. Dessutom skulle risken för honom finnas att icke alls få närvara vid en del sammanträden, som berörde honom, då ju dessa kunde utsättas till tider, då han vore upptagen av tjänsteförrättning. *Epideminämnden i Jönköpings län* har ansett en betydande risk föreligga i en alltför stark centralisation av förvaltningsapparaten. Följden bleve, att den centrala förvaltningsmyndigheten överhopades med arbete, varvid de lekmän, som skulle representera självstyrelseprincipen, ej finge tid att sätta sig in i ärendena, med påföljd att den verkliga ledningen allt mer överginge på ämbetsmännen. Centralisationen ledde alltså till byråkratism. Även *Blekinge läns landstings förvaltningsutskott* har befarat att landstingen genom de ifrågasatta ändringarna skulle föranledas till en olämplig centralisering av sina förvaltningsuppgifter. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* har befarat, att den ifrågasatta reformen kunde beröva förvaltningen en del intresserade, oegenlyttiga och sakkunniga krafter eller nödvändiggöra en tyngande utvidgning av förvaltningsutskottet. *Epideminämnden i Örebro län* har påpekat, att i nämnda län landstingets epidemidistrikt icke omfattade hela länet, i det Örebro stad utgjorde eget epidemidistrikt. Förvaltningsutskottets flertal utgjordes av i Örebro stad mantalsskrivna personer, vilka alltså, därest den ifrågasatta reformen genomfördes, komme att utöva inflytande på ett område av sjukvården, som vore dem ovidkommande.

Ett mer allsidigt överbäggande av frågan om centralisering av de på landstingen vilande hälso- och sjukvårdsuppgifterna har förordats av *länsstyrelserna i Östergötlands och Hallands län* samt *förste provinsialläkaren i Östergötlands län*. Den senare har härutinnan framhållit, att epideminämndens verksamhet kunde jämföras med den förebyggande hälso- och

sjukvården samt att det för ett rätt ordnande av denna vård inom ett landstingsområde skulle vara av synnerligt stort värde, om ledningen av samtliga vårdgrenarna sammanfördes till ett centralt landstingsorgan. Detta organ borde göras obligatoriskt och tillföras medicinsk sakkunskap genom förste provinsialläkaren såsom självskriven ledamot.

Frågan om, i vilken form förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning skulle i händelse av den ifrågasatta reformens genomförande äga tillgodogöra sig förste provinsialläkarens sakkunskap, har i yttrandena besvarats i huvudsakligen två olika riktningar. Å ena sidan har förordats, att förste provinsialläkaren skulle vara självskriven ledamot av utskottet eller avdelningen vid behandlingen av frågor rörande epidemivården, å andra sidan har gjorts gällande, att förste provinsialläkarens sakkunskap allenast i den formen borde tillgodogöras, att han ägde rätt att vid behandlingen av frågor angående epidemivården deltaga i utskottets eller avdelningens överläggningar men ej i dess beslut samt att få sin mening antecknad till protokollet. Från ett par håll har tillika förordats, att förste provinsialläkaren även måtte tillerkännas rätt att hos utskottet eller avdelningen väcka förslag i nu avsedda frågor. Tillika har ifrågasatts, huruvida icke utskottets eller avdelningens sammanträden borde utsättas i samråd med förste provinsialläkaren, så att denne bleve i tillfälle att därvid närvara.

Härefter vill jag lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i yttrandena, såvitt däri behandlats frågan om beredande av möjlighet åt landsting att från barnmorskestyrelse överflytta dess uppgifter å förvaltningsutskottet.

Den ifrågasatta reformen har *tillstyrkts* av länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, landstingens förvaltningsutskott i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Kopparbergs, Jämtlands och Norrbottens län samt i Kalmar läns norra del, barnmorskestyrelserna i Södermanlands, Skaraborgs, Jämtlands och Norrbottens län samt styrelsen för svenska landstingsförbundet.

Avstyrkande yttranden hava avgivits av medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Uppsala, Kronobergs, Kalmar, Malmöhus, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Gävleborgs län, landstingens förvaltningsutskott i Kronobergs, Blekinge, Örebro, Västmanlands och Gävleborgs län samt barnmorskestyrelserna i Stockholms, Uppsala, Jönköpings, Kalmar, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län.

I övriga yttranden har *intet bestämt uttalande* gjorts vare sig för eller mot lämpligheten av den ifrågasatta åtgärden.

Beträffande *lämpligheten* av en reform har i några av de *tillstyrkande* yttrandena särskilt framhållits, hurusom utvecklingen tydligt och snabbt ginge i den riktningen, att allt färre förlossningar ägde rum i hemmen och att förlossningsverksamheten i stället bleve allt mera knuten till

sjukhusen. Då förvaltningen av sjukhusen omhänderhades av förvaltningsutskotten och respektive sjukhusdirektioner, vore det mest rationellt att anförtro även förvaltningen av barnmorskeväsendet åt utskottet. Emellertid har tillika framhållits, att en del ärenden rörande barnmorskeväsendet vore av beskaffenhet att icke nödvändigtvis behöva behandlas av ett fulltaligt utskott. Därest förvaltningen av barnmorskeväsendet anförtroddes åt utskottet, kunde därför förväntas, att detta bemyndigade en mindre delegation, bestående av förste provinsialläkaren och utskottets föredragande, eller, om särskild föredragande icke funnes, åt den förre ensam att mellan utskottets sammanträden handlägga dessa ärenden. I ett yttrande har även ifrågasatts, huruvida icke särskilda bestämmelser borde meddelas beträffande handläggningen av disciplinära frågor, vilka knappast ägnade sig för behandling av utskottet eller någon dess avdelning.

I de *avstyrkande* yttrandena hava gjorts gällande i huvudsak samma synpunkter som dem, vilka framhållits i fråga om olämpligheten av att å utskottet överflytta epideminämnds åligganden. Därjämte har erinrats, att barnmorskestyrelsen hade att handlägga alltför många och speciella ärenden för att dessa skulle kunna nöjaktigt skötas av det redan arbetstygda utskottet, att primärkommunerna och icke landstingen avlönade distriktsbarnmorskorna samt att det till deras avlönande utgående statsbidraget motiverade, att ledningen av barnmorskeväsendet innehades av förste provinsialläkaren.

Beträffande frågan, i vilken form förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning skulle i händelse av den ifrågasatta reformens genomförande äga tillgodogöra sig förste provinsialläkarens sakkunskap, hava i yttrandena väsentligen samma meningar kommit till uttryck som beträffande motsvarande fråga på epidemivårdens område.

Slutligen må omnämnas, att *styrelsen för svenska barnmorskeförbundet* hemställt, att barnmorskorna måtte genom särskilt tillkallade representanter eller på annat sätt beredas tillfälle att såsom specifikt sakkunniga närvara vid eller deltaga i behandlingen av ärenden, som skulle avgöras av barnmorskestyrelse.

Departementschefen.

Den verkställda utredningen har givit vid handen, att i åtskilliga hänseenden avsevärda fördelar vore att vinna vid en överflyttning av epideminämnden åliggande uppgifter å landstingets förvaltningsutskott. Jag vill sålunda erinra om, hurusom i många fall epidemisjukhus blivit förlagt omedelbart intill ett lasarett för att på så sätt de båda sjukvårdsinrättningarna skola kunna hava, åtminstone delvis, gemensam ekonomisk förvaltning och även vid behov kunna utnyttja varandras lokaler och sjukvårdspersonal. Där så skett, framstår önskemålet om en enhetlig ledning såsom fullt naturligt. Även spörsmålet om användningen för andra sjukvårdsändamål av icke längre behövliga epidemisjukhus skulle sannolikt lättare och smidigare kunna lösas, därest ledningen av epidemivården överlättes å landstingets förvaltningsutskott i dess egenskap av sjukhusberedning. Att förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning,

på lämpligt sätt biträdd av förste provinsialläkaren, skulle väl fylla sin uppgift som epideminämnd, därom är jag övertygad. Jag kan sålunda icke dela de farhågor härutinnan, som från några håll uttalats. Även om jag kommit till den övertygelsen, att en mera genomgripande centralisering av ledningen för landstingets mycket omfattande verksamhet på hälso- och sjukvårdens områden är starkt motiverad och inom en näraliggande framtid torde böra genomföras, kan jag icke häri se något skäl för att nu medverka till ett uppskov med den ifrågasatta, utan större svårigheter genomförbara reformen. I vissa hänseenden synes det för övrigt snarast vara en fördel, om en dylik centralisering sker i etapper.

Emellertid hava i yttrandena även framhållits synpunkter, som tala för ett bibehållande tills vidare av de nuvarande epideminämnderna, åtminstone i vissa län. Sålunda kan det exempelvis vara mindre lämpligt att inom landstingsområde, varest en i landstinget deltagande stad utgör eget epidemidistrikt, låta förvaltningsutskottet fungera som epideminämnd. Med hänsyn härtill vill jag förorda att, såsom riksdagen i sin skrivelse förutsatt, allenast möjlighet beredes landstingen att från epideminämnd överflytta nämnden åliggande uppgifter på förvaltningsutskottet eller dess sjukvårdsavdelning. Jag vill erinra, att en liknande möjlighet redan förefinnes på distriktsvårdens område. Enligt kungörelsen den 28 juni 1935 (nr 428) angående statsbidrag till distriktsvård äger sålunda landsting efter medgivande av medicinalstyrelsen besluta, att distriktsvårdsstyrelsen skall utgöras av förvaltningsutskottet eller avdelning därav, därest utskottet eller avdelningen är i huvudsak sammansatt efter de grunder, som gälla distriktsvårdsstyrelse. I analogi med vad som sålunda gäller beträffande distriktsvården vill jag förorda, att åt landstingen beredes möjlighet att låta förvaltningsutskottet eller avdelning därav fungera såsom epideminämnd. Skäl torde emellertid icke föreligga att för giltigheten av beslut härom fordra medicinalstyrelsens godkännande. Icke heller torde det villkoret böra uppställas, att förste provinsialläkaren skall hava säte och stämma i utskottet eller avdelningen. Jag vill endast erinra, att en sådan bestämmelse knappast skulle vara förenlig med stadgandet i 32 § lagen om landsting, att val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet i vissa fall skall vara proportionellt. Däremot bör förste provinsialläkaren kallas till — och instruktionsledes åläggas närvara vid — utskottets eller avdelningens sammanträden, då ärende angående epidemivård handlägges, samt äga rätt att i dylikt ärende yttra sig och få avvikande mening antecknad till protokollet. Att förläna förste provinsialläkaren laglig rätt att inom utskottet eller avdelningen väcka förslag i epidemivårdsfrågor eller att öva inflytande vid utsättande av tid för sammanträde synes mig knappast erforderligt. Man torde kunna förvänta, att även utan tvångsföreskrifter största möjliga hänsyn kommer att tagas till förste provinsialläkarens önskemål, i den mån de äro befogade.

I nu angivna syfte torde till 19 § epidemilagen böra fogas ett nytt stycke, avfattat i enlighet med vad jag anför. Förslag till dylik lagändring har upprättats inom socialdepartementet. De sålunda föreslagna bestämmelserna torde medgiva landsting rätt att från den tidpunkt landstinget finner lämplig

och alltså utan avbidan på utgången av de valda epideminämndsledamöternas mandattid överflytta nämndens åligganden på utskottet.

Att, såsom i något yttrande ifrågasatts, tillika vidtaga ändring i lagen om landsting finner jag icke påkallat.

Den föreslagna lagändringen synes böra träda i kraft den 1 juli 1937.

Vad härefter angår spørgsmålet om beredande av möjlighet för landsting att till förvaltningsutskottet överflytta jämväl barnmorskestyrelsen åliggande uppgifter, ämnar jag återkomma hårtill vid behandlingen av ny lagstiftning om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

I anslutning till den ståndpunkt, jag utvecklat vid framläggandet av förslag angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård, anhåller jag nu att få anmäla ett inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Av det propositionen i nyssnämnda fråga bilagda utdraget av statsrådsprotokollet framgår, att till grund för de framlagda förslagen ligger ett av befolkningskommissionen utarbetat betänkande angående förlossningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård (statens off. utredn. 1936: 12). Beträffande dels gällande bestämmelser på området, dels befolkningskommissionens förslag och däröver avgivna yttranden, dels ock det förslag angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård, som förelägges riksdagen, hänvisar jag till berörda utdrag av statsrådsprotokollet.

Vid befolkningskommissionens betänkande fanns även fogat ett av kommissionen upprättat förslag till lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. (betänkandet sid. 78—81). Vad av mig föreslagits vid behandlingen av frågan om förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård påkallar emellertid en del ändringar i lagförslaget, varjämte detta även i andra hänseenden ansetts böra undergå viss omredigering. Jag övergår nu till en närmare redogörelse för och motivering av det sålunda inom departementet omarbetade lagförslaget.

1 §.

Denna paragraf överensstämmer nära med 1 § gällande lag i ämnet. Ändringarna i första stycket äro föranledda därav, att enligt det av mig framlagda organisationsförslaget i barnmorskedistrikt skall kunna finnas mer än en barnmorska och att antalet skall bestämmas av medicinalstyrelsen. Även i andra stycket hava ändringar vidtagits i förhållande till gällande lag. Sålunda skall allenast för stad, som icke deltagar i landsting, kunna medgivas undantag från distriktsindelningen, och även i stad som sålunda undantagits skall, liksom i riket i övrigt, förlossningsvården vara kostnadsfri.

2 §.

Tidigare har jag lämnat en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de yttranden, som avgivits över riksdagens år 1934 avlätna skrivelse nr 26. Såsom framgår av denna redogörelse hava olika meningar uttalats rörande lämpligheten av att bereda landsting möjlighet att till förvaltningsutskottet eller någon dess avdelning överflytta de uppgifter, som åvila barnmorskestyrelse. Vid ett genomförande av det förslag angående förbättrad förlossningsvård m. m., varom Kungl. Maj:ts förut i dag beslutat avlåta proposition till riksdagen, skulle emellertid, såsom jag vid anmälan av sistnämnda ärende framhållit, förhållandena härutinnan komma att ligga annorlunda till. I enlighet med vad jag i sagda ärende förordat har därför i departementsförslaget upptagits stadgande därom, att, där landsting finner sådant lämpligt, landstinget må besluta att barnmorskestyrelsen skall utgöras av landstingets förvaltningsutskott eller viss avdelning därav. För nu angivna fall har vidare, i överensstämmelse med det av mig tidigare förordade förslaget till ändrad lydelse av 19 § epidemilagen, ansetts böra stadgas, att förste provinsialläkaren skall kallas till sådant utskottets eller avdelningens sammanträde, vid vilket ärende angående barnbördsvård handlägges, samt äga rätt att i dylikt ärende yttra sig och få avvikande mening antecknad till protokollet. De sålunda föreslagna bestämmelserna torde medgiva landsting rätt att från den tidpunkt landstinget finner lämplig och alltså utan avbidan på utgången av mandat-tiden för de valda ledamöterna av epideminämnden överflytta nämndens åligganden på utskottet.

Den av styrelsen för svenska barnmorskeförbundet gjorda hemställan om representation för barnmorskorna har icke föranlett något förslag från min sida.

3 §.

Såsom jag vid anmälan av frågan om förbättrad förlossningsvård framhållit, är jag icke beredd att nu biträda det av befolkningskommissionen framställda förslaget om en principiell omläggning av barnmorskeutbildningen. Med hänsyn härtill saknar departementsförslaget någon motsvarighet till 3 § första stycket i kommissionens förslag.

Bestämmelsen i 3 § gällande lag, att distriktsbarnmorska förordnas av barnmorskestyrelsen tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägningstid, har bibehållits. Då avsett är, att primärkommunernas befattningshavare med barnmorskeväsendet helt skall upphöra, saknas däremot i förslaget motsvarighet till stadgandet i gällande lag om förord från den eller de till distriktet hörande kommunerna.

4 §.

I denna paragraf kommer principen om allmän kostnadsfri förlossningsvård till uttryck, i det däri ålägges distriktsbarnmorska att utan ersättning av den vårdade annat än för resekostnad i vissa fall lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlöst i hemmet. Barnmorskestyrelsen skall bestämma, inom vilket eller vilka distrikt barnmorska har att verka, samt äger följakt-

ligen även att, när omständigheterna det påkalla, verkställa förflyttning av barnmorska från ett distrikt till annat sådant inom styrelsens behörighetsområde. Barnmorska skall även vara skyldig att efter barnmorskestyrelsens bestämmande inom styrelsens behörighetsområde tjänstgöra i sluten förlossningsvård, dock endast å anstalt, som drives av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Då jag icke velat förutsätta, att distriktsbarnmorskorna annat än under en relativt kort provisorietid skola tagas i anspråk för den förebyggande barnavårdsverksamheten, har anledning saknats att ålägga dem att biträda i sådan verksamhet, för vilken kräves särskild utbildning.

5 §.

På skäl, som tidigare anförts, har jag icke ansett mig böra biträda befolkningskommissionens förslag rörande de kontanta löneförmåner, som skola tillkomma distriktsbarnmorska. 5 § 1 mom. i departementsförslaget har sålunda jämkats i överensstämmelse med den ståndpunkt, jag tillkännagivit beträffande distriktsbarnmorskas avlöningsförmåner.

I 5 § 2 mom., som i övrigt är likalydande med 5 § mom. 2 i kommissionens förslag, har med hänsyn till tvisteföremålets i allmänhet ringa värde ansetts böra föreskrivas, att medicinalstyrelsens beslut ej må överklagas. Erinras må, att enligt 4 § mom. 2 gällande lag barnmorskestyrelse har att meddela slutgiltigt beslut i anledning av dylik tvist.

Såsom ett tredje moment har till förevarande paragraf fogats en bestämmelse därom, att distriktsbarnmorska för kostnader i anledning av färd från bostadsorten till annan tjänstgöringsort och åter eller mellan två dylika tjänstgöringsorter skall erhålla ersättning efter vad som föreskrives i gällande resereglemente beträffande rese- och traktamentsklass III F. Bestämmelsen, som nära ansluter sig till det av kommissionen i 9 § andra stycket beträffande reservbarnmorska föreslagna stadgandet, är avsedd att tillämpas exempelvis då distriktsbarnmorska inkallas för tjänstgöring å förlossningsanstalt.

6 §.

Denna paragraf motsvarar 6 § mom. 2 i kommissionens förslag med den jämkningen, att rätt till reseersättning ansetts böra inträda först vid färd överstigande två kilometer. Det har ansetts lämpligt att infoga stadgandet om distriktsbarnmorskas rätt till reseersättning vid förlossning i hemmet i omedelbar följd efter bestämmelserna om henne tillkommande löneförmåner. Tvist om resekostnad torde i likhet med tvist om naturaförmåner böra handläggas och avgöras i allenast en instans.

7 §.

Denna paragraf motsvarar 6 § mom. 1 i kommissionens förslag men skiljer sig beträffande formuleringen något från detta. Av lagen synes nämligen klart böra framgå, att distriktsbarnmorskas löneförmåner primärt skola bestridas av vederbörande huvudman.

8 §.

I överensstämmelse med avfattningen av gällande lag (7 §) hava bestämmelserna om statsbidrag ansetts böra upptagas i en särskild paragraf.

9 §.

Denna paragraf är avfattad helt i överensstämmelse med 7 § i kommissionens förslag.

10 §.

Av denna paragraf, som motsvarar 8 § i kommissionens förslag, framgår, att de för distriktsbarnmorska föreslagna bestämmelserna rörande anställnings- och lönevillkor skola i tillämpliga delar gälla även i fråga om reservbarnmorska samt att till reservbarnmorskas avlöning skall utgå statsbidrag efter samma grunder som till distriktsbarnmorskas avlöning.

Jag vill emellertid erinra, att genom övergångsbestämmelserna fastslås, att samtliga i 10 § omförmälda bestämmelser skola äga tillämpning allenast på reservbarnmorska, som kan komma att framdeles anställas, sedan antalet distriktsbarnmorskor reducerats i planenlig utsträckning.

11 §.

Denna paragraf är likalydande med 9 § första stycket i kommissionens förslag. Rörande andra stycket i samma förslag hänvisar jag till det förut under 5 § anförda.

Lagens ikraftträdande.

I anslutning till den enligt propositionen angående förbättrad förlossningsvård samt anordnande av s. k. förebyggande mödra- och barnavård beräknade tiden för reformens genomförande torde den föreslagna lagen böra träda i kraft och gällande lag i ämnet upphävas den 1 januari 1938.

Övergångsbestämmelserna.

Vad i 2 § stadgas synes, bland annat med hänsyn till att bestämmelsen om fyraårig mandattid för ledamöterna i barnmorskestyrelse skall kunna tillämpas vid de val, som kunna komma att äga rum under hösten innevarande år, böra träda i kraft redan den 1 juli detta år. Däremot bör förkortningen av mandattiden icke medföra rubbning i beståndet av de val, vilka ägt rum före sagda dag.

Såsom framgår av vad jag anført i det tidigare i dag anmälda ärendet angående förbättrad förlossningsvård m. m. har jag icke ansett mig kunna förorda kommissionens förslag beträffande barnmorskeutbildningens principiella omläggning. Härav har som en konsekvens följt, att jag icke heller kunnat biträda förslaget om förhöjd lön till distriktsbarnmorska, som utbildats enligt den föreslagna ordningen. Anledning saknas således att meddela bestämmelser rörande nuvarande distriktsbarnmorskors löneförhållanden och statsbidrag till deras avlöning. Däremot måste särbestämmelser meddelas rörande de nuvarande reservbarnmorskornas lön och statsbidraget till denna.

Vidare har det ansetts lämpligt att i övergångsbestämmelserna reglera ersättningen till de distriktsbarnmorskor, vilka provisoriskt komma att anlitas i den förebyggande barnvården.

Vad kommissionen under 2) och 3) i övergångsbestämmelserna föreslagit i fråga om de s. k. kommunbarnmorskorna har jag, såsom framgår av vad jag anfört vid anmälan av ärendet rörande förbättrad förlossningsvård m. m., ansett mig böra i huvudsak godtaga. Dock hava, i enlighet med vad jag då erinrat, vissa jämkningar i förslaget vidtagits. För ett allmänt upprätthållande av principen om kostnadsfri förlossningsvård har sålunda ansetts böra stadgas, att barnmorskehjälp inom kommunbarnmorskas område skall undantagas från distriktsbarnmorskas verksamhet allenast under förutsättning, att kommunbarnmorskan åtagit sig att inom sitt område utan annan ersättning av de vårdade än för resekostnad lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som förlöst i hemmet. Vidare har såsom ytterligare villkor för att statsbidrag skall utgå till kommunbarnmorskas avlöning i departementsförslaget föreskrivits, att hon skall hava förbundit sig att avgå från sin befattning vid uppnådda femtiofem levnadsår.

Vad slutligen angår det närmare ordnandet av kommunbarnmorskornas pensionsfråga synes denna fråga lämpligen böra behandlas i annat sammanhang. Departementsförslaget saknar därför motsvarighet till vad av befolkningskommissionen föreslagits under 4) i övergångsbestämmelserna.

Föredraganden hemställer härefter, att förenämnda inom socialdepartementet utarbetade förslag till *lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.* och *lag angående ändrad lydelse av 19 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443)* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Richard Jobson.
